

REFLECȚII PRIVIND EDUCAȚIA AXIOLOGICĂ ÎN CADRUL DISCIPLINELOR SOCIOUMANISTICE

REFLECTIONS ON AXIOLOGICAL EDUCATION WITHIN SOCIO-HUMANISTIC SUBJECTS

Rodica SOLOVEI, dr., conf. univ,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău
ORCID: 0009-0000-1818-3333
rodica.solovei@gmail.com

Rodica SOLOVEI, PhD, Associate Professor,
„Ion Creangă” SPU of Chisinau

CZU: 37.017

DOI: 10.46727/c.v3.21-22-03-2024.p143-153

Abstract. This article elucidates the issue of axiological education within the socio-humanistic subjects, as nowadays, it is necessary to build an education based on the sense of value and to persistently aim at training students for and through values. As a goal, the values guide our existence, whereas as a means, the values serve as educational tools and contribute to the development of positive subjective human states. The subjects in the Socio-humanistic Sciences curriculum area are provided with their own specific axiological education resources and resources which apply to all school subjects. The dominant values of the socio-humanistic subjects are those of:

- the conceptual basis (epistemology) of the school subject;
- competence systems;
- the systems of objectives (of teleology);
- educational content;
- educational technologies;
- assessment of school success.

Personal values (acquired by the learner) within these subjects are manifested in the form of knowledge, skills, attitudes, acquired/developed competences in the learning process. Based on the educational possibilities presented in the subject curricula, the article formulates two important questions that every teacher should address: the degree to which fundamental, national, democratic values are promoted in education; balancing, in the educational process, the cognitive and psychomotor with the moral, affective and volitional.

Keywords: axiological education, curriculum, socio-humanistic subjects, values - goal, values - means, educational process.

INTRODUCERE

Lucrarea lui Confucius „Analecte” cuprinde o colecție de maxime și dialoguri despre politică și filosofie, autorul însă evidențiază în egală măsură și o serie de idei referitoare la importanța virtuților personale, a educației și a respectului față de tradiții și ritualuri. Celebrul învățător și filosof antic considera că decăderea tradițiilor este condiționată de pierderea valorilor morale, motiv pentru care oamenii au încetat să se comporte în corespundere cu regulile buneicuvinițe. Confucius vine cu îndemnul de a schimba sistemul de învățământ în așa fel, încât acesta să se fundamenteze pe sentimentul valorii. [5]

Descoperim în aceste idei inclusiv recomandări cu privire la edificarea sistemelor de educație, unele fiind valabile și pentru sistemul actual de învățământ din Republica Moldova.

Spre regret, cercetările în domeniu demonstrează existența unei crize acute a valorilor, care bulversează liniștea, ordinea, pacea și care se manifestă prin diminuarea normelor morale; distrugerea valorilor general-umane; dominarea unui stil de viață de tip consumator; distrugerea biosferei și creșterea amenințării catastrofei ecologice globale; degradarea valorilor familiale; scăderea responsabilității față de destinul copiilor, părinților bătrâni; creșterea agresivității și violenței asupra personalității (în toate structurile); reducerea nivelului artei și culturii clasice și a rolului lor în societate, precum și în sistemul de formare și educare a societății etc. [3, p. 53]

Pornind de la aceste constatări, considerăm că este imperios necesar de a integra în cadrul procesului educațional la disciplinele socioumanistice, dar și la celelalte materii școlare o gamă mult mai variată de activități și acțiuni care să contribuie la formarea unui comportament axiologic al tinerei generații.

Scopul articolului de față constă în evidențierea unor aspecte conceptuale privind cadrul teoretic, normativ și curricular al educației axiologice și în proiectarea unor demersuri didactice centrate pe valorificarea, în cadrul procesului educațional la disciplinele socioumanistice, a dimensiunii afective/atitudinale.

I. PRECIZĂRI CONCEPTUALE

Conform Dicționarului actualizat de neologisme, axiologia este o disciplină filosofică, având drept obiect de studiu geneza, structura și ierarhia valorilor; teoria valorilor. [13 p. 117]

Educația axiologică este educația pentru și prin valori, având drept finalitate formarea conștiinței și a conduitei axiologice.

Cercetătoarea D. Antoci relevă că educația axiologică „constituie procesul de formare continuă axat pe sistemul de valori ale contemporaneității, proiectat în termeni de finalități, conținuturi și metodologii specifice, generatoare de orientări valorice în contextul explorării pedagogice a cadrului formal-nonformal-informal”. [1, p.121]

În viziunea lui C. Cucuș, „conceptul de *educație axiologică*, ca instanță de referință cu conotație epistemologică, invocat în anumite împrejurări, ne ajută să ieșim din cadrul restrâns al unor valori contextuale limitative, pentru a ne insera într-un orizont de valabilitate mai larg și mai stabil, cel al valorilor autentice și general acceptate de umanitate”. În opinia autorului, promovarea unei educații prin și pentru valori ar „însemna orientarea procesului educativ pe traiectele cele mai bune, identificarea sau exploatarea momentelor didactice privilegiate, finalizarea tuturor căutărilor prin cele mai bune alegeri, stabilirea de fiecare dată a unei ierarhii de finalități valabile hic et nunc, acționarea în funcție de o ordine pertinentă de priorități”. [8 p.12]

Valoarea reprezintă o însușire a unor obiecte, fenomene, fapte, idei de a corespunde trebuințelor sociale și idealurilor generate de acestea; suma calităților care dau preț unui obiect, unei ființe, unui fenomen etc.

Conform lui M. Călin, există valori general-umane/fundamentale, acestea fiind considerate valori-scopuri, precum: Adevărul, Binele, Dreptatea și Frumosul. Valorile democratice sunt abordate ca valori-mijloace, specifice diferitelor componente ale existenței umane, afirmate ca răspunsuri la provocările lumii contemporane, acestea fiind: libertatea, drepturile omului, solidaritatea, toleranța. [Apud 10, p.13]

Conceptul de valoare cuprinde inclusiv dimensiunea educațională, căci valorile sunt create și există prin cunoaștere, iar cunoașterea este, prin definiție, educativă. Valorile angajate

în educație sunt considerate valori pedagogice. În opinia lui S. Cristea, acestea „reprezintă reperele axiologice (morale, științifice, tehnologice, estetice, psihofizice) care susțin conținuturile fundamentale ale educației proiectate conform unor obiective de maximă generalitate și stabilitate epistemică, specificate și concretizate în cadrul activităților organizate la nivelul sistemului și al procesului de învățământ” [6, p.79].

Cercetătoarea L. Cuznețov menționează că „esența valorii este importantă și definitivă pentru educație, prin care se înțelege un sistem de acțiuni ordonate epistemologic, teleologic, conținutal și tehnologic de formare-dezvoltare-valorificare a ființei umane”. [10, p.116]

II. PROIECTAREA DIMENSIUNII AXIOLOGICE ÎN DOCUMENTE DE POLITICI EDUCAȚIONALE

La o analiză a unor documente de politici educaționale din R. Moldova, constatăm că acestea promovează ideea axiologizării exprese a procesului actual de învățământ, prin urmare, dimensiunea axiologică este intrinsecă actului educativ.

Astfel, în conformitate cu Codul Educației, politica educațională în Republica Moldova trebuie să asigure realizarea idealului educațional și a obiectivelor educaționale, formarea conștiinței și a identității naționale, promovarea valorilor general-umane și a aspirațiilor de integrare europeană ale societății [4].

Alt document important, Cadrul de referință al Curriculumului Național, stipulează că educația are ca finalitate principală formarea unui caracter integru și dezvoltarea unui sistem de competențe care include cunoștințe, abilități, atitudini și valori, ce permit participarea activă a individului la viața socială și economică. [11]

Menționăm, în aceeași ordine de idei, că în conformitate cu reperele conceptuale ale curriculumului de Istoria românilor și universală, disciplina dată are menirea de a contribui direct la formarea unei culturi generale, a unui sistem de valori caracteristice societății civilizate, având la bază inclusiv educația patriotică, morală și decența comportamentului cotidian, referențialul axiologic al elevilor incluzând valori: general-umane și naționale (adevărul, binele, frumosul, sacrul etc.), democratice (libertatea, solidaritatea, toleranța, drepturile omului etc.), morale, civice, politice, juridice, istorice, estetice, religioase, educaționale etc. [13, pp.9; 61]

O pronunțată dimensiune axiologică atestăm și în curriculumul de Educație pentru societate, la elaborarea căruia s-a luat ca bază Cadrul de referință european, constituit din 20 de competențe pentru o cultură democratică. Acestea sunt considerate competențele specifice ale disciplinei și sunt clasificate în patru componente esențiale, între care și componenta Valori. Aici sunt reliefate, în mod special, trei seturi de valori, deosebit de importante pentru participarea la o cultură democratică:

- valorizarea demnității umane și a drepturilor omului;
- aprecierea diversității culturale;
- valorizarea democrației, justiției, echității, egalității și supremației legii [9].

În general, sistemul de valori al disciplinelor socioumanistice include: [14, p.7]

- valorile epistemologice (ale bazei conceptuale);
- valorile obiectivelor/competențelor;
- valorile conținuturilor educaționale;
- valorile tehnologiilor educaționale;

- valorile evaluării succesului școlar;
- valorile contextuale (care se produc în timpul procesului educațional);
- valorile personale (achiziționate de elevi în cadrul activităților de învățare).

Pornind de la ideea că dimensiunea axiologică este o componentă semnificativă a documentelor de politici educaționale și oferă, așadar, oportunități și posibilități variate de promovare a educației axiologice, formulăm următoarele întrebări pentru reflecție:

- În ce măsură formăm/dezvoltăm/cultivăm elevilor, în cadrul procesului educațional la Istorie și la alte discipline socioumanistice, valori fundamentale, naționale, democratice?
- La ce poate aduce neechilibrarea, în cadrul procesului educațional, a cognitivului și psihomotorului cu moralul, afectivul/emoționalul și volitivul?

Spre regret, realitatea educațională demonstrează că dimensiunea afectivă/atitudinală/emoțională a orei nu rareori este umbrită de cea intelectuală, obiectivele din domeniul cognitiv prevalând asupra celor din domeniul afectiv-atitudinal.

Reputatul pedagog L. Antonesei menționează că „o educație care nu atinge interiorul uman rămâne incompletă, ba chiar nocivă. Finalitățile educației constau în pregătirea elevului pentru a percepe semnificațiile profunde ale realității, ale valorilor din jurul nostru, dar și din noi înșine” [2].

Așadar, rolul profesorului constă inclusiv în a-i ajuta pe elevi să devină oameni de valoare, oameni cu caracter, acest deziderat solicitând expres realizarea deplină în cadrul orelor și a obiectivelor din domeniul afectiv.

III. VALORIFICAREA DIMENSIUNII AXIOLOGICE ÎN CADRUL PROCESULUI EDUCAȚIONAL LA DISCIPLINELE SOCIOUMANISTICE: DEMERS DIDACTIC

Educația axiologică se realizează printr-un ansamblu de tehnologii didactice (metode, tehnici, mijloace, forme de învățare) și conținuturi curriculare raportate la obiectivele procesului educațional, care derivă din competențele specifice.

Dimensiunea axiologică a competenței

Competența școlară este un sistem integrat de cunoștințe, abilități, atitudini și valori, dobândite, formate și dezvoltate prin învățare, a căror mobilizare permite identificarea și rezolvarea diferitor probleme în diverse contexte și situații. Competențele se formează la confluența înțelesurilor date de verbele a ști, a ști să faci, a ști să fii, a ști să conviețuiești, a ști să devii. [11, p.18] Prin urmare, procesul de formare la elevi a unui set de competențe specifice, stipulate în curriculumul disciplinar, nu poate fi rezultatul acțiunii educaționale doar pe domeniul cognitiv, psihomotor, ci neapărat trebuie să se raporteze și la cel afectiv-atitudinal. Prezentăm mai jos două exemple de structurare a unei competențe specifice la istorie și a unei competențe transversale pe cele patru componente: cunoștințe, abilități, atitudini, valori, sugerând, totodată, să realizăm un exercițiu de reflecție personală raportat la întrebarea: căror componente le acordăm prioritate la ore?

Tabel 1. Elemente structurale ale competenței

Competența	Valori	Atitudini	Abilități	Cunoștințe
Utilizarea limbajului istoric în diferite situații de învățare și de viață, respectând cultura comunicării	Adevăr Responsabilitate Respect reciproc Conștiință civică Autoeficacitate	Elevul: Manifestă dorința de a utiliza termeni istorici în diferite situații de învățare și de viață. Demonstrează caracterul utilitar al termenilor studiați în situații de viață.	Elevul: Elaborează enunțuri/texte/comunicări, utilizând noțiuni istorice. Realizează prezentări orale, utilizând limbajul istoric.	Elevul: Înțelege sensul noțiunilor istorice. Înțelege contextul istoric de utilizare a noțiunilor.
Competența de documentare	Adevăr Responsabilitate Onestitate Integritate	Este onest în prezentarea ideilor (dezaprobă plagiatul).	Face referințe bibliografice în text. Prezintă sursele bibliografice conform cerințelor.	Cunoaște cerințele față de prezentarea bibliografiei/trimiterilor.

Așadar, în procesul de formare/dezvoltare a competențelor, este deopotrivă de important să valorificăm toate elementele structurale ale acestora, or, axarea excesivă doar pe componentele *cunoștințe* și *abilități* semnifică, de fapt, formarea la elevi doar a unui set de capacități.

Dimensiunea axiologică a obiectivelor

Este cunoscut că taxonomia domeniului cognitiv al obiectivelor elaborată de B. Bloom și revizuită de L. Anderson reprezintă un model pedagogic util cadrelor didactice în acțiunea lor de operaționalizare a obiectivelor cognitive. Dacă obiectivele specifice acestui domeniu vizează stăpânirea materiei, transferul operațional și exprimarea creativă, atunci taxonomia obiectivelor din domeniul afectiv le include pe cele care descriu modificările intereselor, atitudinilor și valorilor, având o importanță primordială în formarea caracterului educabililor, ca trăsătură generală a personalității angajate în realizarea instruirii eficiente, a învățării depline pe tot parcursul vieții. [mai detaliat vezi: 7, pp.72-86]

Cea mai reprezentativă taxonomie a obiectivelor din domeniul afectiv, care poate fi aplicată în cadrul disciplinelor socioumanistice, este cea elaborată de D.R. Krathwohl și care propune următoarele niveluri taxonomice: [Ibidem, p.85-86]

1. receptarea noncognitivă a mesajului pedagogic (conștientizarea afectiv-motivațională a mesajului pedagogic, angajarea volitivă, dirijarea atenției);
2. răspunsul la mesajul pedagogic interiorizat noncognitiv (asumarea afectivă a mesajului pedagogic, angajarea volitivă, implicarea afectivă);
3. valorizarea noncognitivă a mesajului pedagogic, receptat, interiorizat (asumarea unei valori a mesajului pedagogic la nivel caracterial, asumarea afectivă a unei valori, susținerea afectiv-motivațională a unei valori);
4. organizarea noncognitivă a mesajului pedagogic receptat, interiorizat, valorizat (asumarea unei valori dominante la nivel caracterial, ordonarea valorilor esențiale);

5. caracterizarea noncognitivă a mesajului pedagogic, receptat, interiorizat, valorizat, organizat (stabilirea valorilor mesajului pedagogic la nivel de atitudine caracterială, generalizarea valorilor mesajelor pedagogice la nivel de concepție despre lume, interiorizată deplin, în plan cognitiv și noncognitiv).

Este important să menționăm că obiectivele din domeniul afectiv nu pot fi operaționalizate în baza modelului lui R. Mager, așa cum procedăm în cazul obiectivelor cognitive. Acestea nu pot fi observate, măsurate și evaluate imediat, în mod direct, de către profesor. De cele mai multe ori, obiectivele din domeniul afectiv fac trimitere la abilități și atitudini complexe, care pot fi formate/dezvoltate în perioade mari de timp, pe parcursul mai multor activități instructiv-educative.

Propunem o posibilă listă cu obiective din domeniul afectiv, specifice disciplinelor socioumanistice, care pot fi concretizate în funcție de disciplină, competențele specifice/unitățile de competență și conținuturile abordate în cadrul lecției. Realizarea acestora în cadrul procesului educațional la disciplinele socioumanistice ar contribui la interiorizarea de către elevi a unui set de valori, care să-l ajute să se raporteze proactiv și corect din punct de vedere moral la provocările vieții personale, profesionale și sociale.

Tabel 2. Obiective din domeniul afectiv și valori asociate

Obiective din domeniul afectiv	Valori
<ul style="list-style-type: none"> • Manifestarea conștiinței de apartenență la comunitatea locală, națională, europeană, internațională. • Demonstrarea unei atitudini de grijă și respect față de patrimoniul natural, cultural, istoric. • Respectarea valorilor general-umane, naționale, sociale și culturale. • Interiorizarea valorilor democrației și ale dialogului intercultural. • Educarea unei atitudini conștiente față de responsabilitățile cetățenești. • Formarea conștiinței ecologice. • Participare activă și conștientă la soluționarea problemelor legate de mediul înconjurător. • Cultivarea sensibilității față de aproapele. • Acceptarea unicității și diversității umane. • Autocunoașterea valorii proprii personalității. • Cultivarea perseverenței în realizarea activităților de învățare. • Cultivarea responsabilității în utilizarea cunoștințelor. • Stimularea curiozității, imaginației, tenacității, încrederii în forțele proprii. • Dezvoltarea independenței în gândire și 	<ul style="list-style-type: none"> • Adevărul <ul style="list-style-type: none"> • Binele • Frumosul • Sacrul • Credința • Dreptatea • Libertatea • Respectul • Cinstea • Sinceritatea • Compasiunea • Curajul • Responsabilitatea • Hărnicia • Prietenia • Sănătatea • Toleranța • Solidaritatea • Onestitatea • Generozitatea • Perseverența • Comunicarea • constructivă • Reziliența • Managementul învățării și afirmării profesionale.

<ul style="list-style-type: none"> acțiune. • Exersarea voinței în depășirea dificultăților. • Educarea responsabilității față de sine, de mediul social și natural. • Comunicare asertivă cu colegii, membrii comunității. • Cooperare în calitate de membru al unui grup. • Etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • Empatia și gestionarea conflictelor. • Creativitatea și spiritul inovator. • Etc.
--	---

Dimensiunea axiologică a conținuturilor curriculare și a tehnologiei didactice

Un rol important în educația prin și pentru valori la disciplinele socioumanistice o au conținuturile curriculare. Acestea nu reprezintă un set de achiziții memorate și reproduse, ci sunt un suport sigur pentru instrumentarea elevilor inclusiv din punct de vedere afectiv-atitudinal și social. În acest context, vor fi aplicate tehnologii didactice care vor permite explorarea formativ-educativă a mesajului textului: conversație euristică, exemplu, explicația morală, modelarea, exercițiul moral, tehnica formulării întrebărilor, analiza de caz etc.

Pentru exemplificare, propunem câteva sarcini de lucru, care pot fi realizate de către elevi la disciplinele Istoria românilor și universală, Educație pentru societate, Religie, Dezvoltare personală.

• Disciplina Istoria românilor și universală

În vederea realizării unor obiective afectiv-atitudinale în cadrul procesului educațional la orele de istorie, este recomandabil de valorificat, în anumite contexte didactice, memoriile unor persoane, care au fost martori oculari ai anumitor evenimente istorice. De exemplu, după ce elevii din cl. a IX-a au studiat subiectul despre deportările din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească, în baza textului din manual și a altor surse istorice, am putea utiliza secvențe din volumul „Arhivele memoriei”[15], unde găsim mărturii ale supraviețuitorilor acestui tragic eveniment.

Sarcină de lucru

Citiți cu atenție fragmentul de text și răspundeți cerințelor:

„Într-o dimineată, în iunie 1941, pe la ora patru dimineța, au deschis poarta, au intrat în casă și ne-au încărcat. Eram somnoroși și îmbrăcați subțire, plângeam. Țin minte, ne țineam unul de altul, ne-au scos în coridorul casei pe toți grămăjoară și ei stăteau cu *vintovka* (pușcă – trad. din rusă) – n.n) împrejurul nostru... Ne-au scos afară, ne-au suit în căruță, mama era cu copilul în brațe, cu plânsete, și ne-au dus la gară la Cania. Ne-au urcat în vagoane, se vedea afară printre ele... Erau atâtea țipete și plânsete la acea gară din Cania!

Am mers șapte zile, în niște condiții îngrozitoare. În drum, bărbații au fost aleși deoparte...au fost duși în altă parte, nu știu unde.... În vagon erau niște polițe din scânduri și pe polițele celea dormeam. Vai de capul nostru! Era ticsit vagonul, erau pline polițele celea din scânduri. Eram unul peste altul, iar în stații aveam dreptul să ieșim afară. În părți, stăteau militarii cu armele, ca să nu fugă cineva, să nu ne împrăștiem. Ne păzeau cu arma în mâini. Apoi iar ne închideau în vagoane și mergeam mai departe”.

(Din mărturiile doamnei Ana Nedov (născută Ioana Barbăniță), originară din comuna Gotești, raionul Cantemir).

- Ce emoții ați trăit, lecturând textul? De ce?
- Ce emoții credeți că trăiau oamenii despre care relatează autoarea textului?
- Care au fost premisele/cauzele deportărilor?
- Care au fost consecințele deportărilor?
- Sunteți de acord cu afirmația: *Deportările au fost o formă a represiunii politice puse în practică de autoritățile sovietice?* Argumentați.
- Ce misiune avem toți împreună pentru a scoate din anonimat această pagină tristă a istoriei noastre?
- Cum putem comemora victimele deportărilor în localitatea natală? Ce acțiuni concrete puteam realiza?

Teme pentru extindere

- Realizați un interviu cu o persoană care a supraviețuit deportărilor sau cu o rudă a acesteia și prezentați-l (având acceptul persoanei).
- Vizionați secvența video *Copii basarabeni deportați în Siberia* (<https://www.youtube.com/watch?v=-12MAoEa1W4>) și relatați ce emoții ați trăit, ce învățăm din lecțiile trecutului.
  - Elaborati în grup un plan de acțiuni pentru comemorarea victimelor deportărilor comuniste din comunitatea locală.

Menționăm că temele pe care le propunem la etapa de extindere pot fi intercalate într-un proiect de istorie orală, realizat de către elevi într-o perioadă mai lungă de timp.

Următoarea sarcină de lucru poate fi propusă în clasa a X-a, în cadrul orei consacrată ilustrelor personalități din Grecia Antică.

Sarcină de lucru

Citiți cu atenție fragmentul de text din lucrarea *Etica nicomahică* a lui Aristotel și răspundeți cerințelor:

„Atât virtutea, cât și viciul se află în puterile noastre. De fapt, întotdeauna când ne stă în puteri să făptuim, ne stă în puteri să negăm, astfel obținem că dacă ne stă în puteri să negăm, în egală măsură putem afirma (...), iar dacă ne stă în puteri să putem realiza Frumosul, ne va sta în putință să făptuim urâtul.”

(Aristotel, *Etica nicomahică*)

- Cum înțelegeți noțiunile de viciu și de virtute?
- De ce autorul consideră că virtutea este atât de aproape de viciu?
- Cum considerați: este omul în stare să îndepărteze viciile, să-și înfrunte slăbiciunile?
- Ce calități ar trebui să-și cultive persoana pentru a înfrunta viciile, a lupta cu slăbiciunile?
- Realizați un exercițiu de reflecție personală și stabiliți ce calități vă caracterizează în mod special, dar și ce trăsături de caracter mai puțin bune?
- Ce acțiuni/activități vă propuneți să realizați pentru a vă îmbunătăți comportamentul?
- Realizați activitățile/acțiunile propuse și prezentați peste o lună rezultatele pe care le-ați obținut în cadrul orei de Dezvoltare personală.

În clasa a VII-a, atunci când este studiată activitatea lui Dimitrie Cantemir, poate fi propus un citat din lucrarea *Divanul...*

Sarcină de lucru

Studiați cu atenție secvența de text și răspundeți cerințelor:

„Cât de des, ba chiar la sfârșitul fiecărei zile, înainte de culcare, reamintește-ți faptele zilei trecute, una câte una, și notează-le și cântărește-le cu un cântar desăvârșit și judecă-le după conștiința ta”.

(Dimitrie Cantemir, *Divanul...*)

• La ce proces se referă Dimitrie Cantemir? Răspunde la această întrebare, selectând una din variante și comentați răspunsul:

- a) la examenul de conștiință, ca mijloc de autoperfecționare a conduitei;
- b) la limbajul interior, acea „vorbitură cu tine însuși”;
- c) la viața ta;
- d) la personalitatea ta;
- e) la memoria ta.

• În ce măsură te conduci în viața de zi cu zi de sfatul autorului? Dacă răspunsul este negativ, propune-ți să realizezi acest exercițiu de reflecție, iar despre rezultate vei avea posibilitatea să relatezi în cadrul orei de Dezvoltare personală.

- Ce beneficii ai avea dacă am ține cont de mesajul lui D. Cantemir?
- Prezintă acest citat unei persoane apropiate și discută pe marginea acestuia. Încearcă să convingi persoana să exerseze acțiunile sugerate de autor.

• Discipline Educație pentru societate/ Religie/ Dezvoltare personală

În cadrul acestor discipline, este foarte important să propunem elevilor sarcini de lucru care ar contribui inclusiv la formarea personalității acestora prin integrarea în propriul sistem de atitudini și norme comportamentale ale valorilor morale. Este imperios necesar să punem accentul pe cultivarea spiritului critic față de comportamentul propriu și cel al semenilor față de bine și rău, față de fapte și valori.

Recomandăm, în context, trei sarcini de lucru pentru elevi, care ar contribui la realizarea dezideratelor susmenționate. În funcție de prevederile curriculare, sarcinile de lucru pot fi propuse elevilor în contextul subiectelor: *Comportamentul social, Virtuțile morale, Responsabilitatea, Demnitatea umană și drepturile omului, Stereotipurile și prejudecățile, Datoria față de aproapele etc.*

Sarcină de lucru

• Elaborați o listă cu cel puțin trei fapte bune pe care ați putea să le realizați în săptămâna viitoare.

- Numiți motivele care ar sta la baza acestor fapte. Sunt motive extrinseci sau intrinseci?
- Dacă motivele sunt extrinseci, cum considerați: faptele pe care ați putea să le săvârșiți sunt în concordanță cu virtuțile morale? De ce?
- După realizarea faptelor bune, completați un jurnal de reflecții, pornind de la întrebările:
  - *Ce faptă bună am săvârșit azi?*
  - *Cum m-am simțit atunci când săvârșeam fapta bună? De ce?*
  - *Ce învăț atunci când fac bine? etc.*

Sarcină de lucru

Citiți cu atenție fragmentul de text din cartea *Taina Indiei* de Mircea Eliade și răspundeți întrebărilor și sarcinilor:

„Pentru indieni căsătoria este un fapt ursit, pe care omul nu poate să-l schimbe... Într-o familie tradițională, fecioara este vestită cu câteva zile înainte de nuntă, iar pe soț nu-l vede decât în mijlocul ceremoniei, după ce căsătoria a fost legată și juruită. Totul este aranjat de părinții ambelor familii, înainte ca tinerii să fie întrebați de începerea tratativelor... Mireasa trebuie să îndeplinească multe condiții: să fie din aceeași castă cu băiatul, să nu fie prea oacheșă, nici prea săracă, să dea probe de pricepere casnică și să nu aibă niciun hoț, ucigaș sau imoral în familie, șapte generații în sus”.

(Mircea Eliade, *Taina Indiei*)

- Cum vă simțiți după lecturarea acestui text? De ce?
- Ce opinie aveți despre modul în care se căsătoresc cele două persoane? De ce? Considerați că în situația respectivă sunt încălcate drepturile omului? Argumentați.
- Dacă ați fi în situația să vă căsătoriți cu o indiană, un indian, cum ați proceda?
- Ce valori ați prefera să stea la baza căsătoriei? De ce?
- Descrieți modelul unei familii ideale, din punctul vostru de vedere.

Temă pentru extindere

- Identificați exemple de familii din comunitate, care vă pot servi drept model. De ce ați ales aceste familii?
- Realizați un interviu cu una din familii și aflați ce stă la baza trăinicieii acesteia?

Sarcină de lucru [mai detaliat vezi 16, pp. 36 -55].

Citiți cu atenție textul *Despre milostenie* și răspundeți cerințelor:

„Luați aminte, să nu faceți milostenie înaintea oamenilor ca să fiți văzuți de ei și să vă laude, altfel nu veți lua răsplata de la Tatăl Cel ceresc. Și atunci când faci milostenie nu trâmbița despre aceasta, cum fac fățarnicii, tu, însă, fă milostenie în taină, să nu știe stânga ta ce face dreapta. Nu te mândri că ai făcut un bine și străduiește-te să nu-ți amintești despre aceasta. Și atunci, Domnul, Care vede cele tainice ale tale, te va răsplăti. Fiți milostivi așa cum este milostiv Tatăl vostru Cel din ceruri!”

(Matei 6, 1-4)

- Ce povețe ni se fac nouă, oamenilor, în acest text referitor la milostenie?
- De ce suntem îndemnați să facem milostenie fără a afișa acest lucru?
- Cum înțelegeți expresia: *Fiți milostivi așa cum este milostiv Tatăl vostru Cel din ceruri*?
- Ați ajutat împreună cu membrii familiei pe cineva care, la un moment dat, a avut nevoie de susținere?

Dacă da, relațați succint despre acest caz. Dacă nu, credeți că ați putea identifica vreo persoană din comunitate pe care s-o ajutați dezinteresat? Care ar fi motivele tale/ale familiei pentru această faptă?

- Discutați acasă cu membrii familiei și încercați să ajutați pe cineva care, cu siguranță, ar avea nevoie.

Considerăm că exemplele de mai sus demonstrează suficient de convingător că disciplinele socioumanistice reprezintă un factor important al „succesului axiologic” în cadrul procesului didactic, oferind oportunități de modelare comportamentală a elevilor în spiritul unor valori autentice. Este edificatoare în acest sens și opinia cercetătoarei L. Cuznețov, conform

căreia „atunci când valorile fundamentale/etern-umane – Adevărul, Binele, Frumosul, Sacrul – au devenit călăuze ale conștiinței și conduitei tale, poți să consideri că ești o personalitate ce urmează un mod demn de viață”. [10, p.57]

CONCLUZII

Rolul cadrului didactic în modelarea personalității elevului este incontestabil. O adevărată întâlnire educativă între discipol și profesor nu se limitează doar la registrul cognitiv, dar și se extinde și pe plan valoric. Documentele de politicile educaționale, cadrul curricular al disciplinelor socioumanistice oferă suficiente oportunități de promovare a educației axiologice. Pentru valorizarea eficientă a acestor oportunități, cadrul didactic va echilibra, în cadrul procesului educațional, dimensiunea cognitivă și psihomotorie cu cea afectivă/valorică.

BIBLIOGRAFIE

1. ANTOCI, D. Temeiuri științifice privind noua direcție de cercetare Teoria și metodologia educației axiologice. În: *Cultura cercetării pedagogice: provocări și tendințe contemporane. Ediția 1, Vol.1*. Chișinău: Tipografia UST, 2021. 161 p. ISBN 978-9975-76-345-5.
2. ANTONESEI, L. *O introducere în pedagogie. Dimensiunile axiologice și transdisciplinare ale educației*. Iași: Polirom, 2002. 216 p. ISBN 973-683-848-X.
3. BUZINSCHI, E. Criza omului modern. În: *Probleme ale științelor socioumanistice și modernizării învățământului, Seria 22, Vol.3*. Chișinău: Editura CEP UPS „Ion Creangă”, 2020. pp. 51-55. ISBN 978-9975-46-449; 9975-46-452-9.
4. Codul Educației al Republicii Moldova: nr. 152 din 17.07.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 24.10.2014, nr. 319-324, art. nr. 634.
5. CONFUCIUS. *Analecte*. Trad. L. PRICOP. București: Editura Cartex, 2020. 151 p. ISBN 978-606-8893-53-2.
6. CRISTEA, S. Valori pedagogice. În: *Revista Didactica Pro..., revistă de teorie și practică educațională*. 2000, nr. 4, pp. 79-81. ISSN 1810-6465.
7. CRISTEA, S. *Obiectivele instruirii/procesului de învățământ. Vol.8*. București: Editura: Didactica Publishing House, 2018. 150 p. ISBN 978-606-683-668-5.
8. CUCOȘ, C. Statutul axiologiei educației în ansamblul de reflecții filosofice despre educație. În: *Educația din perspectiva valorilor. Tom XIX: Summa theologiae*. Cluj-Napoca: Eikon, 2021, pp. 7-14. ISBN 978-606-49-0593-2.
9. CUTASEVICI, A. et. al. coord. *Curriculum național. Aria curriculară Educație socioumanistică. Disciplina Educație pentru societate. Clasele X-XII. Curriculum disciplinar. Ghid de implementare*. Chișinău: Lyceum, 2018. 62 p. ISBN 978-9975-3263-3-9.
10. CUZNEȚOV, L. *Educație prin optim educațional*. Chișinău: 2010. 159 p. ISBN 978-9975-4073-2-8.
11. GUȚU, V., BUCUN, N., GHICOV, A. et al. *Cadrul de referință al Curriculumului Național*. Chișinău: Lyceum, 2017. 104 p. ISBN 978-9975-3157-7-7.
12. MARCU, F. *Dicționar actualizat de nelogisme. Ed. a 2-a*. București: Saeculum Vizual, 2015. 1077 p. ISBN 978-973-8455-56-6.
13. NEAGA, R., coord. *Curriculum național. Aria curriculară Educație socioumanistică. Istoria românilor și universală. Clasele X-XII. Curriculum disciplinar. Ghid de implementare*. Chișinău: Lyceum, 2020. 188 p. ISBN 78-9975-3436-6-4.
14. PÂSLARU, V. Valorile și educația axiologică: definiție și structurare. În: *Revista Didactica Pro..., revistă de teorie și practică educațională*. 2006, nr. 1, pp. 3-8. ISSN 1810-6465.
15. POSTICĂ, E. *Arhivele memoriei. Recuperarea și valorificarea istorică a memoriei victimelor regimului totalitar-comunist din Republica Sovietică Socialistă Moldovenească. Memorii. Documente. Studii de caz. Vol. II*. Chișinău: Balacron, 2016. 336 p. ISBN 978-9975-128-64-3.
16. SOLOVEI, R., BOLDIRESCU, S. *Educația moral-creștină*. Ghid metodologic. Chișinău: Institutul de Științe ale Educației, (Tipogr. „Print Caro”), 2018. 100 p. 978-9975-48-137-3.